

N:o 119.

At Herr Liss Olof Larsson: Om åtskilliga ändringar i gällande brännvinsförsäljnings-författning.

Stadganden och föreskrifter om brännvins tillverkning och försäljning hafva sedan en längre tid tillbaka utgjort ett vid hvarje riksdag ständigt återkommande ämne; och ehuru nu gällande lag härom verkat gagneligt i många hänseenden, visar dock en daglig erfarenhet, att mycket ännu återstår att göra, för att rädda samhällets ädlaste känslor från att dränkas i den flod af spirituosa, som ännu öfversvämmar vårt fädernesland.

Många förslag, som, om de blifvit lag, enligt mitt förmenande, skolat ledt till ett bättre, hafva af skäl, som jag ej förmått fatta, icke vunnit Riksdagens bifall. Så har t. ex. föreslagits, att landthandlare skulle förbjudas att sälja spirituosa drycker, att minimibeloppet vid partihandel skulle höjas ända till 150 kannor, att de, enligt 12 § i 1855 års förordning om brännvinsförsäljning, vissa gästgifvare tillkommande privilegier skulle borttagas och alla kommuner derigenom tillerkännas samma rättigheter etc. Man har emot det förra invändt, att man ej bör förbjuda landthandlare en rättighet, som är hvilken annan som helst tillåten, och emot det andra påpekat den olägenhet, som genom en sådan förändring skulle uppstå för dem, som å landet äro aflägsne boende från utskänknings- och minuteringsställen och som hvarken hade råd eller behof af att inköpa ett så stort belopp på en gång, samt emot det sistnämnda att det skulle vara ett våld emot de gästgifvare, som innehade sådant privilegium.

Ingen lärer väl på allvar vilja bestrida, att ju flera tillfällen det gifves att få köpa spirituosa, desto mera supes det, och ju mera det supes, dess förskräckligare blifva följderna, så för den enskilda som för det allmänna, ty oemotsägligt är väl brännvinssuperiet det värsta onda, som finnes inom samhället, eller kan väl

någon uppvisa ett föremål, som åstadkommit så mycket ondt? Har man väl sett något, som så kunnat undergräfvat och förstöra den husliga friden och sällheten och omskapat hemmet till en härd för laster och brott? som så förderfvat sedligheten och den moraliska känslan hos den enskilda, och som af det allmänna kräft och kräfver så stora uppoffringar till uppförande och underhåll af dyrbara fångelser, fyllda med personer, som i de flesta fall, under rusets inflytelser, eller indirekt af detsamma, blifvit brottslingar — en plåga för sig sjelfva och för samhället — och som för kommunerna medfört en sådan tillökning i fattigvårdstungan, att till och med den nyktre, redlige arbetaren nedtryckes eller ruineras genom det bidrag han tvingas att erlægga för underhållet af medmenniskor, som direkt eller indirekt genom superi blifvit urståndsatta att sig sjelfva försörja?

Vi uppoffra millioner på vårt lands försvar mot yttre fiender, vi göra stora uppoffringar för spridande af upplysning och bildning, men vi hysa — ja vi legalisera en fiende ibland oss, som obestriddigen gjort oss större skada än någon yttre fiende förmått tillfoga vårt land, och som mer än allt annat hindrar och qväfver en sann upplysning och bildning; vi måste — som jag tror — medgifva allt detta, och — besynnerligt nog — när man vill en förändring, som utan tvifvel skulle leda till ett bättre, så mötes man af tusende invändningar. Då jag betraktade förhållandena på afstånd, d. v. s. innan jag kom till Riksdagen, trodde jag i min enfald att man med ett enda penndrag skulle kunna göra sig utaf med denna — den förderfligaste af alla landsplågor. Jag har icke heller sedan kunnat fatta, att detta vore omöjligt, men jag har insett det starka motstånd, som ett sådant åtgörande möter, och om icke det förhållande låge till hands, att min ringa förmåga ej förmodade fatta de skäl, som tala för dess bibehållande, vore man frestad att tro det motiver förefinnas, som icke äro lämpliga att framdraga i de offentliga diskussionerna.

Man invänder: hvar skall Staten taga de millioner, som nu inflyta såsom bränvins-tillverkningsafgift, och hvar skola kommuner, landsting och hushållningssällskap vinna ersättning för hvad som dem nu tillkommer af utskänkings- och minuteringsafgifterna. Jag svarar: genom minskad fångvård, minskad fattigvård, stigande välmåga, sedlighet, arbetsamhet och kraft. Beräkna det bränvin, som konsumeras inom landet, till endast 12 millioner kannor per år, räkna priset derå då det konsumeras till blott 2 R:dr pr kanna, man har der 24 millioner R:dr, utom all annan spirituosa som förtäres; lägg dertill de olyckliga följder, det gränslösa elände förbrukningen af denua spirituosa åstadkommer, och man skall säkerligen komma upp till summor, som öfverstiga hela vår statsbudget.

På tal om bränvinstillverkning och förbrukning, lägger man allt för stor vikt på den förmenta nytta, jordbrukaren och Staten skola draga af denna handtering; enligt mitt förmenande bör man mera se på följderna af konsumtion af denna handterings produkt.

Efter dessa allmänna betraktelser af frågan torde väntas, att det förslag jag afser skulle gå ut på att omintetgöra all bränvinstillverkning; men ehuru detta vore att följa min lifligaste önskan, så, med erfarenhet om hvad man har att hoppas i denna fråga, skall jag, med hopp om att vinna något, nu låta mig nöja med mycket mindre och derföre framkomma med ett förslag, som, under det ingen skadas deraf, mycken nytta likväl kan åstadkomma.

Frihet! och åter, Frihet! är den lösen, som genomgår vår tid, ingen kan lifligare än den, som nedskrifver detta, hylla friheten, men en lagbunden frihet, en frihet, som ej störande inverkar på det allmännas väl. Jag uppskattar högt den personliga — den individuela friheten, men ännu mer det allmännas väl, jag hyllar ej det slag af enskild frihet, som vid tillämpningen — användandet deraf skadar andra — skadar det allmänna.

I våra kommunallagar stadgas, bland annat, att kommunalstyrelsen eger att vaka öfver ordning och allmän säkerhet etc., och att utfärda stadganden, som leda till dessa måls ernående. Det har ock haft den naturliga följd, att om det står illa till med dessa egenskaper inom kommunen, så är det vanligtvis kommunalstyrelsen, som, i förening med presterskapet, får uppbära skulden härför; man förbiser huru som hela kommunen står maktlös gent emot en enda individ, som, med stöd af *Svensk lag*, ofta nog invid kyrkans portar — midt i hjertat af kommunen, sprider ut öfver den annars fredliga bygden ett gift, som fräter på samhällets ädlaste dygder. Jag behöfver knappt nämna, att jag härmed åsyftar de *nästen*, som genom 12 § af 1855 års förordning om bränvinsförsäljning fått namn af gästgifvares privilegierade utskänkningsställen, samt de för hvarje dag allt talrikare uppkommande landt-handelsbodarne, hvilka numera likt svampar ur jorden uppstå, snart sagdt i hvarje by, hufvudsakligast i och för bränvinsförsäljning, spridande bedrägeri, förskämda seder, nöd och elände omkring sig. Kommunerna, dess styrelser, se allt detta, de se sederna förskämmas, de se oordningar och osedlighet tilltaga, de se fattigdom och nöd tilltaga på ett sätt, som gör fattigförsörjningen till det värsta och mest tryckande onus, de se den värsta fiende till all sann upplysning — de se, om icke allt, dock den största orsaken härtill uti den spirituosa, som öfverallt så rikligen tillhandahålles, och som allt för ofta bringar den mot frestelserna mindre starke på en ståndpunkt ej öfver djurens — men de se sig maktlösa gent emot denna fiende. Männe det icke vore både nödigt, billigt och rättvist, att kommunerna sjelfva finge bestämma, huruvida de ville hafva sådan försäljning inom sina gränser? Jag svarar härtill ett obetingadt Ja!

Att härigenom någon orätt skulle förorsakas de gästgifvare, som på grund af åberopade 12 § ega utskänkningsrättighet, kan jag ej fatta: deras rättighet att före samma §:s tillkomst utskänka spirituosa var af nästan intet värde, alldenstund, utom det att husbehofsbränningen då florerade öfver allt, ju hvem som helst kunde få sig samma rättigheter, och det var just genom denna förordning, som gästgifvarnes utskänkningsrättigheter fingo sitt höga värde, och som säkerligen på ett enda år in-

bringade så mycken vinst, som hela det värde rättigheten förut egde. Nu kvarstå emellertid dessa besynnerligt tillkomna privilegier och kunna till och med när som helst genom köp öfverlätas på annan person. Riksdagen har visserligen sagt att dessa rättigheter ej kunna frångas gästgifvarne, och de kommuner, som på grund af nämnde § äro beröfvade rättigheten att, såsom andra, sjelfva få bestämma, huruvida spirituosa må i minut eller utskänkningsvis försäljas inom kommunen — skola fortfarande, och så länge en gästgifvare så finner för godt, förblifva i samma olyckliga ställning — är detta likhet inför lagen?

Jag hoppas och ber, att Riksdagen måtte behjerta denna fråga och på grund af hvad jag i korthet anfört besluta den förändring i nu gällande lag om försäljning af spirituösa drycker:

att hvarje kommun tillerkännes rätt att å kommunalstämma besluta, huruvida spirituösa drycker må inom dess område försäljas. Börande dock hädanefter såsom hittills, när sådan försäljning tillstyrkes, Konungens Befallningshafvandes tillstånd dertill sökas.

Dock må den, som sjelf tillverkar bränvin eller andra spirituösa drycker, sådant försälja i parti om minst 50 kannor.

Skulle, emot förmodan, detta förslag ej vinna bifall, så får jag alternativt föreslå:

1:o) att minimibeloppet vid försäljning af spritdrycker i parti måtte höjas från nu stadgade 15 kannor till 50 kannor.

2:o) att det vissa gästgifvare, enligt 12 § i nu gällande lag om spritdryckers försäljning, tillerkända privilegium måtte genast borttagas, eller åtminstone stadgas, att detsamma upphör med nu varande innehafvares afgång, på det att alla kommuner må en gång inför lagen blifva likställiga.

Om remiss till Bevillnings-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1870.

Liss Ol. Larsson.